

ПРОГРАМА ЗА ОБЩООБРАЗОВАТЕЛЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК, ЛИТЕРАТУРА И ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

за приемането на студенти за обучение в български държавни висши училища

съгласно Постановление № 103/1993 г. на Министерския съвет за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина и Постановление № 228/1997 г. на Министерския съвет за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Изпитната програма е предназначена за общообразователния изпит по български език, литература и история на България за приемането на лица от българска народност, живеещи извън Република България, и граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България съгласно чл. 4, ал. 1 на ПМС № 103/1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина и чл. 3, ал. 1 на ПМС № 228/1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища в Република България.

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ

Общообразователният изпит се провежда чрез онлайн тест, който се състои от две части – български език и литература и история на България. Всяка част съдържа тестови задачи с избираем отговор. За всяка задача са предложени четири отговора, като само един от тях е верен. Общият брой на задачите е 40. Те са разпределени в съотношение:

- български език и литература – 25 задачи;
- история на България – 15 задачи.

Всеки верен отговор на въпрос носи 1 точка. За грешен или пропуснат отговор не се отнемат точки. Максималният брой точки за теста е 40, минималният – 0. Получената оценка от общообразователния изпит е окончателна и не подлежи на промяна.

Изпитът е с продължителност 90 минути.

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

Общо представяне

Програмата за конкурсния изпит е съобразена с обучението по български език и литература (общообразователната подготовка) в гимназиалния етап на средната образователна степен в училищата в Република България. Обхваща голяма част от учебните програми за XI клас и XII клас по литература. Учебното съдържание по български език е съобразено със специфичните особености на обучението на лица, живеещи извън Република България. Тестовите задачи и варианти са конструирани съобразно очакваните резултати според основните тематични акценти в учебните програми:

- социокултурни компетентности
- езикови компетентности
- литературни компетентности
- социокултурна и езикова компетентност
- социокултурна и литературна компетентност

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

- Части на речта. Части на изречението
- Видове изречения по цел на общуване и по състав
- Главни и второстепенни части в простото изречение
- Обособени части
- Видове сложни изречения
- Система на глаголните времена. Съвместна употреба
- Наклонения на глагола. Употреба
- Текстът и социокултурният контекст
- Текстът в публичното общуване
- Тематично и смислово членене на текста. Извличане на информация от текста
- Лексикална и граматична норма. Системни езикови правила
- Правописна и пунктуационна норма. Конвенционални езикови правила

ЛИТЕРАТУРА

АВТОРИ И ПРОИЗВЕДЕНИЯ

- **Христо Ботев**

поезия: „На прощаване”, „Хаджи Димитър”, „Моята молитва”, „Обесването на Васил Левски”

- **Иван Вазов**

поезия: „Българският език”, „Отечество любезно”, „Епопея на забравените” - „Левски”, „Паисий”, „Кочо”, „Опълченците на Шипка”;

разказът „Дядо Йоцо гледа”;

романът „Под игото”

- **Алеко Константинов**

книгата „Бай Ганьо”

- **Пенчо Славейков**

поезия: „Cis toll”, „Ни лъх не дъхва над полени”, „Спи езерото; Белостволи буки”,

поемата „Ралица”

- **Пейо Яворов**

поезия: „Градушка”, „Заточеници”, „Ще бъдеш в бяло”, „Две хубави очи”, „Стон”, „Две души”

- **Елин Пелин**

разкази: „Ветрената мелница”, „Косачи”, „Задушница”, „Мечтатели”, „На оня свят”, „Андрешко”, „Занемелите камбани”;

повестта „Гераците”

- **Димчо Дебелянов**

поезия: „Черна песен”, „Да се завърнеш...”, „Помниш ли, помниш ли...”, „Един убит”, „Сиротна песен”, „Тиха победа”

- **Христо Смирненски**

поезия: „Да бъде ден!”, „Юноша”, „Стария музикант”, „Цветарка”, „Зимни вечери”

- **Гео Милев**

поемата „Септември”

- **Атанас Далчев**

поезия: „Прозорец”, „Болница”, „Стаята”, „Къщата”, „Повест”, „Книгите”

- **Елисавета Багряна**

поезия: „Кукувица”, „Стихии”, „Потомка”, „Вечната”

- **Йордан Йовков**

разкази: „Песента на колелетата”, „Шибил”, „През чумавото”, „Индже”, „Албена”, „Другоселец”, „Серафим”

- **Никола Вапцаров**

поезия: „Вяра”, „Песен за човека”, „История”, „Завод”, „Кино”, „Прощално”, „Борбата е безмилостно жестока...”

- **Димитър Димов**

романът „Тютюн”

- **Димитър Талев**

романът „Железният светилник”

Знания за строежа и функционирането на художествената творба

- Художествена условност
- Особености на условния изобразен свят (време и пространство, литературен герой, видове литературни герои, конфликт)
- Строеж на художествената творба (заглавие, мото, сюжет, фабула, композиция, елементи на композицията, основна идея)
- Комуникативен строеж на художествената творба (автор, читател, повествовател, лирически герой)
- Въздействие на художествената творба (типове отношения автор – герой и читател)

Оценявани компетентности

Езикови компетентности:

- умее да възприема смисли и да извлича информация от текстове, функциониращи в комуникативната практика
- умее да подбира и да съчетава езикови средства с оглед на комуникативната ситуация
- владее и умее да прилага лексикалната норма на съвременния български книжовен език
- владее и умее да прилага граматичната норма на съвременния български книжовен език
- владее и умее да прилага правописната норма на съвременния български книжовен език
- владее и умее да прилага пунктуационната норма на съвременния български книжовен език

Литературни компетентности:

- разбира условния характер на художествената литература
- познава авторите и литературните творби от конкурсната програма, в т.ч. съдържанието, историческия контекст на създаването им и свързаните с тях процеси в българската литературна история
- притежава знания за строежа и функционирането на художествената творба

ИСТОРИЯ НА БЪЛГАРИЯ

Общо представяне

Програмата за конкурсния изпит е обвързана с обучението по история и цивилизации (общообразователна подготовка) в първи гимназиален етап в училищата в Република България. Обхваща учебно съдържание от учебната програма за X клас по история на България. Въпросите в тестовите варианти са конструирани съобразно очакваните резултати по основните тематични акценти в учебната програма:

- Политическо развитие
- Стопански и обществен живот
- Култура и духовен живот
- Българите и светът

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

- Образуване и укрепване на българската държава (края на VII – средата на IX в.)
- Християнизация и политическо развитие на България (втората половина на IX – първите три десетилетия на X в.)
- Залезът на ранносредновековното Българско царство (927-1018)
- Възстановяване и развитие на Българското царство при Асеневци до 1241 г.
- Залезът на средновековната българска държава
- Българското общество през XV-XVII в.
- Съпротива срещу османската власт през XV-XVII в.
- Зараждане на национално самосъзнание у българите – Паисий Хилендарски и Софроний Врачански
- Изграждане на новобългарската просвета и развитие на възрожденската култура
- Българското църковно-национално движение през Възраждането
- Българското националноосвободително движение от 50-те до средата на 70-те години на XIX в.
- Априлското въстание 1876 г.
- Руско-турската война 1877-1878 г. и Освобождението на България
- Възстановяване на българската държавност и изграждане на Княжество България (1878-1879)
- Съединението на Източна Румелия с Княжество България (1885)
- България в края на XIX и началото на XX в.
- Българският национален въпрос (1878-1903)
- Войни за национално обединение (1912-1918)
- България в годините на Втората световна война
- Промени в политическата система и утвърждаване на тоталитарния режим в България (1944-1956)
- България в края на XX и началото на XXI век
- България в Европейския съюз

Оценявани компетентности:

- Познава основни събития от историческото развитие на българската държава
- Познава и разбира приноса на значими исторически личности в българската история
- Определя мястото на България в значими политически и културни процеси в историята на Европейския югоизток
- Познава основни културни достижения на българите през различните исторически епохи

- Познава основни органи на българското държавно устройство и промените в него
- Назовава основни права и задължения на българските граждани според Конституцията на Република България.
- Установява синхронност или асинхронност между отделни събития и личности в българската история
- Подбира и използва основни исторически понятия
- Различава причини и последици за значими събития в българската история
- Прилага хронологични и/или пространствени ориентири при обяснение на териториални и/или обществени промени.
- Извлича информация от писмени документи, карти, изображения, схеми, диаграми.

ПОДГОТОВКА ЗА ИЗПИТА

При подготовката си кандидат-студентите използват одобрените учебници по български език и литература за гимназиалния етап, утвърдени със Заповед на министъра на образованието и науката.¹

При подготовката си кандидат-студентите използват одобрените учебници по история и цивилизации за X клас, утвърдени със Заповед на министъра на образованието и науката

¹ достъпни на <https://www.mon.bg/bg/100528> Списък на учебниците за гимназиален етап (от VIII до XII клас) - Приложение № 4 (публ. 08.01.2021 г., акт.12.01.2021 г.)